

forkastes af denne), nyvalg udskrives inden en frist af 75 dage (bet. II, bil. C. 53). Det vil altså sige, at negativt referendum-udfald betragtes som parlamentarisk nederlag for regeringen. Det er klart, at dersom dette syn fæstner sig — og meget taler efter min mening for, at dette vil blive tilfældet — vil referendums-instituttet kunne benyttes som politisk brækjern på en måde, der er ganske ukendt i Schweiz og USA., og som i høj grad vil være egnet til at forhindre en rolig og nogenlunde stabil udvikling og i stedet for fremme de hyppige regeringsskifter og hele den labilitet, der i visse lande har truet med at ruinere eller virkelig har ruineret demokratiet. Meningen med referendum er at udskille et enkelt sagligt spørgsmål fra den almindelige politiske konstellation. Men lader dette sig gøre i parlamentarisk styrede lande? Vil ikke minoriteten gribe enhver lejlighed til at sabotere flertallets lovgivning og udnytte eventuelt nederlag for regeringen til ministerstorm eller krav om nyvalg?

I forbindelse hermed står spørgsmålet: *hvem* der skal kunne begære referendum. Hvis dette, som i instituttets klassiske land, skal kunne ske på begæring af et vist antal vælgere, stilles man i større stater over for det dilemma, at tallet enten må være ret lavt — og da let vil kunne give anledning til misbrug i obstruktions-hensigt eller som taktisk middel, eller også må sættes ret højt — og da af tekniske grunde gør det vanskeligt eller umuligt at samle de fornødne underskrifter. Antagelig bl. a. af denne grund er man i de nyere forfatninger gået over til at kombinere kravet om vælgerbegæring med forudgående begæring fra en vis minoritet indenfor repræsentationen (f. eks. en trediedel af denne + 10 pct. af vælgerne). Hermed begrænses i væsentlig grad muligheden for, at små fraktioner kan benytte ordningen i obstruktions-øjemed. Samtidig mister den folkelige kontrol ganske vist for en del sin mening. Erfaringerne fra Schweiz viser jo, at det ikke er ualmindeligt, at referendum begæres og fører til forkastelse, skønt en lov har været vedtaget med stort flertal i repræsentationen. Desuden bliver det et spørgsmål, om der da er nogen mening i at opretholde krav om vælgertilslutning, idet man skulle tro, at en betydelig minoritet indenfor rigsdagen som oftest må kunne mønstre en vælgertilslutning på omkring 10 pct. Det beror på en skønsmæssig afvejning af forskellige hensyn, hvorledes man under disse forhold vil regulere initiativet. Jeg for min part vil være mest tilbøjelig til at betone faren for misbrug og politisk udnyttelse og derfor mene, at man bør lægge vægt på, at der haves sikkerhed for, at referendum kun anvendes, når det er godtgjort, at en virkelig betydelig minoritet står bag ønsket herom. Denne minoritet skal kunne udtrykkes enten ved folkebegæring af et ret stort antal vælgere (ca. 25 pct.) eller ved begæring af en meget betydelig minoritet indenfor rigsdagen (ca. 40 pct.). Taget på denne måde er referendums bærende idé ikke, at folket principielt har ret til at kontrollere enhver beslutning af repræsentationen, men en garanti for, at der ikke uden kontrolmulighed vedtages love, når der objektivt er grundlag for tvivl om, at disse stemmer med folkeviljen, enten fordi de er vedtaget med kneben majoritet (under 60 pct.), eller fordi det har været muligt at rejse en betydelig folketilkendegivelse imod dem.

Jeg vil hermed ikke have sagt, at de førnævnte betænkeligheder kan anses for overvundne, men kun, at det må anbefales, at begrænse initiativet stærkt, dersom man holder fast ved, at referendum skal indføres.

Spørgsmålet om folkeafstemnings forhold til det parlamentariske system blev derimod drøftet ret indgående i den norske parlamentariske valgordningskommissions indstilling af 27. november 1924 (113 f., 126). Flertallet kom til det resultat, at folkeafstemning ikke vil være uforenelig med det parlamentariske system. Men herved må erindres, at kommissionen alene havde frivilligt referendum efter stortingsbeslutning for øje. Sagen stiller sig helt anderledes, når et mindretal indenfor rigsdagen kan kræve afstemning. Et enkelt